

ZARÁNDY ZOLTÁN ZENETANÁR

(1941–2026)

I.

Zarándy Zoltán 1941. április 8-án született Borsodgeszten. Zenei tanulmányait Miskolcon, az Egressy Béni Zeneiskolában, majd a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola cselló tanszakán végezte. 1965-ben cselló–szolfézs tanári diplomát kapott. Tanárai voltak: Névely József, Erdélyi Lászlóné, Gombás Ferenc, Kardos Pál, Frank Oszkár, dr. Friedrich Józsefné és Reményi János. Pedagógusi pályáját 1964-ben Rudabányán kezdte, majd Karcagon (1970–1973) és Törökszentmiklóson (1973–1979) tanított. 1979-től Kisvárdán folytatta munkáját. A gordonka és a nagybőgő tanítása mellett számos vonószenekear és kamaraegyüttes alapítója és vezetője volt, évekig játszott a Szolnoki Szimfonikus Zenekarban is. Lakóhelyein kórusokat szervezett és vezetett, amiképp református felmenői tették sok nemzedéken át.

Kisvárdán már elsősorban a furulyatanításra összpontosított, jelentős tapasztalatokat szerzett. Tanítványaiból két együttest is életre hívott: a szomszéd faluban, Dögében a Musica Humana, Kisvárdán a Kisvárdai Régizene Együttes (Amici d’Instrumenti) alakult meg. Ezekkel az együttesekkel számos hazai és nemzetközi fesztiválon és versenyen szerepeltek nagy sikerrel.

Az 1990-es évek elejétől Czidra László biztatására és szakmai mentorálásával tankönyvszerkesztésbe kezdett. A *Furulyások kincsestára* című, 16 kötetből álló sorozat alaptankönyveket és antológiákat tartalmaz. A Czidra-, Kállay- és egyéb gyűjtemények mellett egy sajátos, Zarándy-féle régizenei látásmód is kirajzolódik a kötetekben.

Pedagógiai alapvetése volt a népzenei és a régizenei hagyományok ötvözése a zenetanulás és az előadóművészet terén. Tankönyvsorozatában számos régi európai és magyar táncdallam, illetve vokális mű található, amelyek közül több gyakorlatilag nem érhető el más praktikus kiadásból, s így ezek a magyar és európai zenei múlt értékes ötvözetű pedagógiai és szellemi dokumentumai. A sorozat köteteit Magyarország számos iskolájában, valamint Bukarestben, Erdélyben, Németországban, Belgiumban és Finnországban is tanítják.

2003-ban vonult nyugdíjba, de a munkától nem szakadt el: 2019-ig óraadóként tanított Anarcsón és Dögében. Életének utolsó éveiben is aktív maradt, régizenei kották szerkesztésével foglalkozott. Életvitele rohanó világunkban is figyelemre és fegyelemre intett. Sugárzott belőle a rend, a következetesség – született tanár volt. Zenepedagógiai munkásságának 50. évfordulóját 2014-ben ünnepelték a Miskolci Zeneművészeti Egyetem Aranydiplomájával, majd 2021-ben 80. születésnapját, 2023-ban pedagógusi munkájának 60. évfordulóját is méltón megünnepelte a helyi Weiner Alapfokú Művészeti Iskola és a Kisvárdai Önkormányzat.

Elismerései:

1981 – Kisvárdai Város Művészeti Díja

1989 – Szocialista Kultúráért kitüntetés

1991 – Karnagyai különdíj (Veszprém)

1994 – A közszolgálatáért kitüntetés (Kisvárdai)

2014 – Weiner Művészeti Díj, TIT Aranykoszorús jelvény

2023 – Kisvárdai Önkormányzatának támogatásával megjelenik *A reneszánsz zene Magyarországon 1450–1540* című kötet.

Zarándy Zoltán személyisége csendes, derűs és mélyen szeretetteljes volt. Ő nemcsak jelen volt az életünkben, hanem tartást, biztosságot és szeretetet adott. Halk szavú ember volt, aki soha nem kereste a figyelmet, mégis mindenki figyelt rá. Nagy műveltsége mögött alázat és egyszerűség rejtőzött. Szeretett mesélni, beszélgetni, gondolatokat megosztani – nem tanítani akart ilyenkor, hanem gazdagítani. Történetei úgy törtek a felszínre, mint a kristálytiszt patakvíz vagy mint kedvenc zeneszerzőjének, Bachnak a muzsikája. Történetei és meséi mögött ott volt hatalmas olvasottsága, mély tudása, történelmi és irodalmi műveltsége. De sosem hivalkodott vele. Egyszerűen csak megosztotta

azt, amit fontosnak tartott – szeretettel, emberi természetességgel. Családja, barátai és kollégái mindig számíthattak rá. Jelenléte biztosságot adott. Nem csupán a szavak erejével, hanem a lényével tanított. Puritán módon élt a mindennapokban, de szellemiekben fejedelmi gazdagság vette körül. Számára az igazi érték a tudás, a zene, a gondolat és az emberi kapcsolatok mélysége volt.

Számára a tanítás nem egyszerűen foglalkozás volt – élete és hivatása is egyben. Több mint ötven éven át tanított. Több ezer diákot vezetett be a zene világába: ének-, gordonka- és furulyaórákon, kamaraegyüttesekben, énekkarokban és zenekarokban. Kezei alatt nemcsak hangszerek szólaltak meg, hanem emberi sorsok formálódtak. Tanítványait lenyűgözte átfogó tudása a magyar és az egyetemes zenetörténeletről, a zeneelméletről, az irodalomról és a történelemlről. De tudásának igazi értéke abban rejlett, hogy élővé tudta tenni mindezt. A zene nála nem tantárgy volt, hanem felfedezés.

Évtizedeken át vitte növendékeit tanulmányi versenyekre, ahol nem az eredmény volt számára a legfontosabb, hanem az út, a felkészülés, a közös munka öröme. Nyári zenei táborokat szervezett, ahol a zene, a közösség és az együttlét maradandó élménnyé vált. Büszke volt minden tanítványára. Nemcsak a kiemelkedő sikerekre, hanem minden apró előrelépésre, minden megszülető hangra, minden megszerzett új zenei készségre. Kisvárdai, dögei és anarcsi furulyás együtteseivel számos jelentős helyszínen lépett fel. Zenéjük megszólalt szerte az országban, 1999-ben Budapesten az Európai Unió oktatási miniszterei előtt, az ezredforduló éveiben Bethlen Gábor erdélyi szülőhelyén, a Csíkszeredai Régizenei Fesztiválon, valamint Burgenlandban, Bécsben és Németországban is. Ezeken az alkalmakon nemcsak koncerteztek – küldetést teljesítettek. Tanáruk a magyar népzene, valamint a reneszánsz és barokk muzsika nagykövete volt. Hitt abban, hogy ezek a dallamok nem csupán a múlt emlékei, hanem élő üzenetek.

Évtizedek múltán is pontosan és szeretettel idézte fel tanítványai pályáját, közös élményeiket. A fiatalabb növendékeknek és családjának is gyakran mesélt róluk – büszkeséggel és szeretettel. A tanítványai köre voltak az ő igazi nagy családja. Sok tanítványa az ő példáját követve választotta a zenei pályát, lett előadóművész vagy zenetanár, köztük Zámbó Petra, akit kisgyermekként kezdett tanítani furulyára, és aki ma már Drezdában művésztanár.

Tudatosan választotta a kisvárosi zeneiskolai oktatást, Rudabányán, Karcagon, Törökszentmiklóson, majd Kisvárdán. Nem a hírnevet kereste, hanem a szolgálatot. Évtizedeken át tanított kis falvakban, Dögében és Anarcon is, megvalósítva Kodály gondolatát: a zene mindenkié. Számára nem létezett központ és periféria. Ahol tanított, az volt a középpont. Mert a középpont

számára mindig a zene és a tanítás volt. Hitt abban, hogy a reneszánsz, a középkor és a barokk muzsikája örök érték, amely ma is képes megszólítani az emberi lelket. Egész életében vallotta: „*Addig tanítok, ameddig élek, és addig élek, ameddig tanítok.*” És valóban: utolsó éveiben is tanított, kottát írt, tankönyvet szerkesztett, dolgozott, alkotott. Hitt a tehetségben. Hitt a szorgalomban. Hitt a kitartó munka gyümölcsében. Széchenyi híres gondolata, amelyet Liszttel is megosztott a reformkor derekán, mindvégig vezérelve volt: „*Tiszta lélek, tiszta szándék, akár siker, akár nem.*”

Különös büszkeséggel töltötte el, hogy az általa írt furulyaiskolákat és gyűjteményeket Európa számos országában használják. Tudta, hogy munkája messzire jutott, és tovább él mások kezében, mások lelkében. De számára a legfontosabb mégis mindig ugyanaz maradt a legfontosabb: a *gyermek*, aki először szólaltat meg egy hangot. Mert ebben a hangban ott érezte a jövőt. Idézzük Kodály Zoltánt, egyik nagy példaképét: „Egyik kezünket még a nogáj-tatár, a votják, cseremisiz fogja, a másikat Bach és Palestrina. Össze tudjuk-e fogni e távoli világokat? Tudunk-e Európa és Ázsia kultúrája közt nem ide-oda hányódó komp lenni, hanem híd, s talán mindkettővel összefüggő szárazföld? Feladatnak elég volna újabb ezer évre.”

Zarándy Zoltán egész munkásságával ezt szolgálta. Emlékét tanítványaiban, műveiben és a magyar zenei nevelés szolgálatában végzett pótolhatatlan munkájában őrzi tovább.

Ifj. Zarándy Zoltán

EU stratégiai tanácsadó

II.

Zárándy Zoltán

1991 nyarán, harmadikos gimnazista koromban vettem részt először Czidra László (1940–2001) régizenei kurzusán, a keszthelyi Festetics-kastélyban. A hallgatók közt többségben voltak a korombeliek, konzisok és főiskolások. Volt köztük, aki talán életében először itt foglalkozott elmélyültebben a reneszánsz és barokk zenével-táncsal. Nekem már volt némi tapasztalatom, de százszor annyi kérdésem, s ezt mind-mind meg akartam osztani Czidra mesterrel, akinek a lemezein felnöttem. Ebből a nemzedékből kicsit „kilógott” egy idősebb furulyatanár, aki mindig nagyon szerényen hátrahúzódott, néha kiment a kastélykertbe cigarettázni. Sokan azt sem tudták, ki ő. Talán csak azt, hogy Kisvárdáról jött, ami ugyebár *messze* van. Szerencsémre azonban szobatársak lettünk, s hamar meggyőződhattünk egymás elhivatottságáról, sőt elszántságáról, már ami a furulyázást illeti. Ráadásul valaha mindketten csellisták voltunk. Néhány átbeszélgetett este után rájöttem, hogy Zárándy Zoltán nem más, mint a hiányzó láncszem a magyar régizene színpadi élete és az akkor még teljesen más alapokon álló iskolai furulyaoktatás között. Ugyanazokra a kottákra vadászott évek óta, mint én, ezért gyorsan csereberéltünk is mindenfélét (ez a szokás évtizedekig megmaradt). Viszont Zoli bácsi nem a koncertezést tűzte ki végcélként, hanem a tanítást. Azt, hogy a régi művek által vezesse rá növendékeit a hangszer fortélyaira, a kamarazenélés örömére.

Ilyen vágyak sokakban éltek már akkoriban, de ő nem érte be ennyivel. Hatalmas szekrényt megtöltő, részben kézzel lemásolt kottája mellé megírta az első alternatív furulyaiskoláját szoprán hangszerre, majd altra, később kamarazenei válogatásokat készített 15–17. századi muzsikából (némelyik

nyomdakész állapotban várja a kinyomtatást, mivelhogy támogatója nem akadt). Sorozatba rendezte a legszebb reneszánsz és kora barokk bicíniumokat, írt alapozó pásztorfurulya-iskolát, a világon szinte egyedülálló basszusfurulya-iskolát, kezdőknek való, kedvcsináló célú triókat. Valamennyiünk lelki nagybátyja, Czidra László e szavakkal biztatta a munkára: „Papa úr, ezt helyettem írtad...!” Mesterünk halála (2001) után minden ilyen törekvés egyben a Czidra-örökség megőrzését is jelentette.

Zarándy Zoltán kifogyhatatlan volt a tervekből, és megvolt hozzá a kitartása, hogy bármilyen ellenszélben megvalósítsa őket. Semmi sem tántoríthatta el: a *Furulyások kincsestárát* laponként másolgatva terjesztette a Weiner Leó Zeneiskola, illetve a dögei és anarcsi növendékei között, akik jócskán „megfertőződtek” a régizenével. Műsoraikat nézve sokaknak leesett az álla. Látták, hogy a szabolcsi gyerekek akár húszan is tudnak együtt muzsikálni, figyelnek egymásra, a gyakorlottabbak vezetik a kezdőbbeket, s nem akármit játszanak, hanem például Mátyás király vagy a Jagellók korának udvari zenéjét: Budán járt nyugati mesterek (Jacques Barbireau, Erasmus Lapidida, Paul Hofhaimer stb.) műveit.

Nyugdíjasként a tanítástól távolabb került, de munkával töltötte az időt. Sokat telefonoztunk, ahogy mondják: talált a szó. Meséiben kedvesség, néha zsörtölődés vegyült a leggyengédebb szavakkal. Igyekeztem biztatni, hogy emlékeit írásban is rögzítse. Megírta önéletrajzát, feltérképezte tudós felmenőinek, a miskolci és sárospataki tanároknak, lelkészeknek örökségét. Mindig elérzékenyülve mesélte, hogy egyiküket Erdélyi János tanította Patakon, s verset mondhatott 1859-ben a Kazinczy-emlékünnepeken. Kutatta a XIX–XX. századi kelet-magyarországi dalárdák működését is, s de Törökszentmiklós és Miskolc zeneéletéről is komoly dokumentumgyűjteménye volt, a helytörténészek örömeire. Természetesen tovább dolgozott a furulyaiskolákon is, kamarazenei köteteit az angol és spanyol reneszánsz gyöngyszemeivel bővítette, a szólóhangszer-iskolákat pedig módszertani frissítésekkel látta el. Szívén viselte a *Szalkay-kódex* XV. századi zeneelméleti jegyzeteinek kutatását is. Hajdani csellista és nagybögős tapasztalatait sem hagyta veszni: több tehetséges növendék sorsát segítette tanácsaival, kottatárával, sőt egy kölcsönadott mesterhangszerrel.

Magam nem vagyok zenetanár, de egy évig furulyát tanítottam Budapesten. Zoli bácsi állandó segítóm volt a kottáin keresztül, mert hétről hétre jöttem rá, miért abban a sorrendben jönnek a darabok, hogyan találnak utat a növendékekhez a saját készségeik fejlődésével. S amióta 2010-től

Csíkszeredában a Régizenei Nyári Egyetemen kamarazene kurzust tartunk, a legtöbbet használt antológiáink épp az ő kötetei a *Kincsestár*ból. Kicsik-nagyok szeretettel forgatják, s a nehéz darabok sem eljátszhatatlanok. Mindig megköszöntem neki gondolatban a nap végén. Remélem, érezte, milyen hálásak voltunk (vagyunk) neki. Hiszen még egy irodalmárból is zenetanárt tudott faragni általuk, a közös célt követve. De tudok egy kislányról is, aki tanár nélkül, egymaga tanult meg furulyázni az egyik Zarándy-kötetből. Egyszóval: még „önkiszolgáló” módon is működött a módszere.

Az 1990-es években még sokat találkoztunk. Az általa szervezett kisvárdai Régizenei Találkozókon együtt lehettünk a tanítványaival, ózdi és hévízi zenetanár kollégáival, koncerteket adtunk a Musica Historica együttesel, és vendégeink voltak Nagykárolyból Deák Endréék a Collegiummal. Az átbeszélgetett esték, no meg újabb – immár az erdélyi kollégák kottatárára is kiterjedő – kottamásolgatások mindenkit meggyőztek, hogy szerencsére nincs olyan, hogy valaki *messze* van. Akik körülvették, hallgatták, tanultak tőle, csereberéltek vele, mind tudták, hogy ő igazán *közel* volt valamihez, amiért valamennyien fáradozunk.

Igaz ember, rendíthetetlen szívű pedagógus és muzsikus volt, aki Kisvárdá nevének a régi zene barátainak körében is fogalommá tette. Leveleit gyakran címezte „a keleti végekről”. Közelgő nyolcvanötödik születésnapján sokan fogunk rá szeretettel emlékezni. Akár úgy, hogy felidézzük kedves mondását: „Okosan kell hülyéskedni...” Akár úgy, hogy megpróbáljuk a következő években nyilvánossá tenni szellemi örökségét, a *Furulyások kincsestára* kiadatlan köteteit.

Csörsz Rumen István
irodalomtörténész, régizenész

Megemlékezés a furulya.hu honlapon: <https://furulya.hu/2026/gyaszhir-zarandy-zoltan/>

Letölthető szopránfurulyaiskola és kamarazenei válogatás (furulya.hu):
<https://furulya.hu/cikkek/zarandy-zoltan-furulyaiskola/>